

Het Eksperimentele flatleven
Door Biem Lap
April 2011

Een ontmoetingsruimte in de experimentele flats (jaren zeventig). Foto Het Utrechts Archief

In Noord-Overvecht, in een prachtig parkje tussen de Amazonedreef en de Carnegiedreef, staan de Experimentele Flats (voorheen geschreven als Eksperimentele Flats). Een begrip in Overvecht en ver daarbuiten. Het leven was daar over het algemeen zeer aangenaam. Er zijn nog steeds mensen die als eerste bewoners in 1971 de flats introkken en er nog steeds wonen.

Zelf ben ik geen bewoner van het eerste uur. Ik kwam er drie jaar na de start, maar ik heb er lang - 34 jaar - met veel plezier gewoond. Een paar jaar geleden heb ik de Experimentele Flats met lichte tegenzin verruild voor een rijtjeshuis met tuin voor en achter in Bunnik.

Wat was er voor mij zo aangenaam aan het wonen in de Experimentele flats? Ieder die er kwam wonen, wist dat goede contacten met je buren op prijs gesteld werden en dat ging ook vanzelfsprekend. Op elke verdieping is een grote gemeenschappelijke hal waarop de deuren van de vier flats op uitkomen. De hal is verwarmd en ligt een mooie vloerbedekking en de aankleding werd overgelaten aan de bewoners. Die hal is een geweldige speelplaats voor kinderen en voor alle bewoners. De muren werden vaak van prachtige kleurige schilderingen voorzien. In de beginjaren waren er hele tafeltenniscompetities, eerst tussen de hallen per flat en daarna tussen de kampioenen van de verschillende flats. Bij ons op de Pernambucodreef is het ook jaren gebruikelijk geweest om elke vrijdag gezamenlijk te eten, waarbij je eens in de vier weken aan de beurt was om het maal te verzorgen. Later werd het eens per maand en ik kom nog regelmatig terug in de flats voor een

gemeenschappelijke maaltijd met mijn oude buren, hun kinderen en kleinkinderen. Dit gebeurt ook in andere flats.

Mijn kinderen zijn opgegroeid in de experimentele flats en hebben nooit een babysit van buiten gehad. Als vanzelfsprekend konden ze terecht bij de buren. Ze wisten de weg en klopten zelfs midden in de nacht bij de buren aan als wij ongemerkt al thuisgekomen waren. Al de jaren dat ik op de flat heb gewoond heb ik de stofzuiger en wasmachine gedeeld met mijn buren. Kwam ik een biertje tekort dan ging ik naar de buren - ik had de sleutel van alle buren op mijn hal - en haalde het daar uit de koelkast. Er was ook een ongeschreven afspraak dat als je de voordeur open had staan - en in de beginjaren stond de voordeur bij iedereen eigenlijk altijd open - dan was je welkom om binnen te komen en dat gebeurde ook redelijk vaak. Was de voordeur dicht en de mensen waren thuis dan moest je een goede reden hebben om aan te bellen.

Jaarlijks was er een opruimdag om het park te ontdoen van het vuil en van groot onkruid en er was het 'Flatfeest' van de experimentele flats. Het begon met kinderspelen, er was een groot volleybaltoernooi waar vrijwel alle flats aan meededen, er waren kramen waar bewoners hun eigen kunstwerken en andere producten konden tonen en verkopen, vaak was er een gemeenschappelijke barbecue en het werd afgesloten met een feest voor iedereen op een van de hallen. Ja, er was een groot gemeenschapsgevoel in de experimentele flats en dat is er nog steeds, zij het in mindere mate.

Verschillende kinderen van de eerste bewoners zijn toen ze zelf kinderen kregen teruggekeerd naar de experimentele flats. Mijn dochter met haar man en drie kinderen woont er met veel plezier en geniet regelmatig met haar medebewoners van de halmaaltijd die in ere is hersteld.

De mensen die in 1971 in die 10 flatgebouwen gingen wonen waren op zijn minst alternatief. De verhalen over de feesten die er gevierd werden, over het gemeenschappelijk delen van de ruimte, het eten, het bier en de wijn, het plezier en wat al niet, gingen echter veel verder dan alleen maar alternatief. Het hardnekkige gerucht deed de ronde dat in de experimentele flats de ene orgie na de andere plaatsvond en dat er allemaal politiek radicale figuren woonden.

Niets was minder waar maar er werd door de bewoners hartstochtelijk gebruik gemaakt van de gemeenschappelijke ruimte op elke flatverdieping en vaak tot diep in de nacht. Het was ook volledig in de geest van de democratisering van de zestiger jaren dat er een politiek zeer bewuste generatie in de flats kwam te wonen. Bij de verkiezingen hingen overal de aanplakbiljetten en het moet gezegd worden dat verreweg de meeste rood gekleurd waren. Maar ook de VVD'er hing zijn raambiljet op en was een van de drijvende krachten in de bewonersorganisatie.

Het was ook waar dat er onder de Experimentele Flatbewoners een besef aanwezig was dat ze met elkaar een speciale gemeenschap vormden. Het blaadje dat door de Centrale (bewoners) Groep werd verspreid heette niet voor niets *WIJ van de Experimentele Flats*.

Al direct bij het begin van de experimentele flats toen de eerste bewoners bekend waren organiseerden zij zichzelf en wezen het parkplan van de gemeente af. Dat leek veel te veel op een gewoon plantsoen. Nee, dat moest anders. Met behulp van een bekende landschapsarchitect werd een geheel nieuw plan gemaakt, waarbij lichte glooiingen ontworpen waren en een zeer gevarieerde beplanting.

De gemeente sputterde tegen, het was te duur en vergde teveel onderhoud. De bewoners onderhandelden toen stevig met de gemeente en die ging uiteindelijk

akkoord met een enigszins bijgesteld plan onder de voorwaarde dat de bewoners het onderhoud de eerste vijf jaar zelf zouden doen. Dat werd met beide handen aangegrepen en zo is het ook gebeurd. Toen ik drie jaar na het begin van het park er kwam wonen werd ik onmiddellijk ingeroosterd om mijn schoffeluurtjes in het park te maken.

De totstandkoming van de flats is op zijn minst ook opmerkelijk te noemen. De gemeente Utrecht gaf bij de pensionering van de directeur van Bouw- en Woningdienst, de heer Jansen als afscheidscadeau hem de gelegenheid om een bijzonder project sociale woningbouw te realiseren. Hij bedacht de experimentele flats. Er werd een aannemerscombinatie opgericht speciaal voor de bouw van negen flats. Er werd stevig onderhandeld over de prijs want het was een duur project en de huurprijs moest wel binnen de perken blijven want het was sociale woningbouw. Mensen met een relatief laag inkomen zouden er in terecht moeten kunnen.

Er werd een prachtige folder uitgegeven waarin de potentiële huurders een gegarandeerde huurprijs te horen kregen die goed betaalbaar was voor starters op de arbeidsmarkt. Maar het liep anders. De aannemers bedongen bij de heer Janssen die architect, opdrachtgever en toezichthouder was dat er een tiende flat bij moest komen om hun kosten er uit krijgen. Zo geschiedde en er kwam een flat bij op de Trinidadadreef die altijd een beetje buitenbeentje is gebleven. Hij werd net naast het complex gebouwd. Na de bouw ging de aannemerscombinatie failliet en de huurders kregen al snel te horen dat de huur met een ongehoord hoog bedrag van 75 gulden per maand omhoog moest. De bewoners stonden op hun achterste benen. Ik heb me er ook druk om gemaakt en werd lid van het actiecomité.

Jarenlang is er gestreden tegen de huurverhoging. Het actiecomité ging op bezoek bij de burgemeester, de wethouders en de bewindslieden, Marcel van Dam en Gerrit Brokx, er werd ingesproken bij raadsvergaderingen en er werden grote spandoeken over de onrechtvaardigheid op de flats opgehangen. Vijf actievoerders hebben zelfs een paar uur de kamer van de directeur van de Woningbouwcorporatie Bo-ex bezet gehouden omdat ze hem wensten te spreken en hij zich niet liet zien. Het mocht echter niet baten en na vijf jaar strijd werd de huurverhoging doorgevoerd, met twee jaar terugwerkende kracht. Dat hadden er vijf kunnen zijn.

De bewoners waren uiteindelijk best tevreden met de manier waarop er actie was gevoerd. We hadden er lol in gehad en het had de gemeenschap versterkt. Het had drie jaar lang 75 gulden in de maand opgeleverd. Maar het was natuurlijk wel een hard gelag dat vanwege fouten bij de aanbesteding de belofte van de betaalbare huur niet kon worden waargemaakt en dat de huurders er de dupe van werden.

Kiezen

Een verhaal over de Experimentele flats is niet compleet zonder te vertellen over de procedure van het kiezen van nieuwe bewoners. Daar is altijd veel over te doen geweest, tussen de bewoners onderling en tussen de bewoners en de corporaties. De huizen werden verhuurd door twee corporaties, Juliana (nu Portaal) en de Bo-ex. Woningzoekenden die in aanmerking wilden komen voor een experimentele flat moesten een aparte vragenlijst invullen waarin zij ook motiveerden waarom zij in zo'n speciale flat wilden wonen.

Als er een flat vrij kwam dan werd er met grote inspraak van de bewoners een nieuwe bewoner gevonden. Bij Juliana was dat zo geregeld dat een maatschappelijk werker van de woningcorporatie langsging bij de bewoners op de hal waar een flat vrijkwam om van hen te horen wat voor nieuwe bewoners zij graag zagen. Ze konden

hun profiel kenbaar maken en dan zocht de maatschappelijk werker de mensen erbij die pasten en de langstingeschrevene die in het profiel paste werd dan de flat aangeboden.

Bij Bo-ex ging het wat anders. De bewonerscommissie van de Bo-ex flat had een schaduwkaartenbak waarin alle mensen die zich hadden ingeschreven bij de Bo-ex om in aanmerking te komen voor een woning in de experimentele flats. Ook hier stelden de bewoners een profiel op van de nieuwe bewoners. Soms was dat een gezin met jonge kinderen. Soms juist een ouder stel, als er bijvoorbeeld genoeg kinderen op de hal waren en er behoefte was aan enig quasi grootouderlijk gezag. Soms overheersten ideële motieven en werd er een profiel opgesteld van een alleenstaande allochtone moeder met twee kinderen van jonge leeftijd, enz. enz. De mogelijkheden om een profiel op te stellen waren vrijwel onbeperkt. Als het profiel opgesteld was dan werd er in de kaartenbak gezocht naar degenen die aan het profiel voldeden en dan werd de langstingeschrevene uitgenodigd voor een kennismaking met de bewoners op de hal. Mocht die het niet zien zitten dan kwam de tweede aan de beurt. Zo is het wel gebeurd dat er achtereenvolgens tien ingeschrevenen aangezicht werden, waarbij er om verschillende redenen afgehaakt werd, voordat er een nieuwe bewoner werd gevonden.

Zelf heb ik een tijdje de kaartenbak onder mijn hoede gehad en het was geen sinecure om er voor te zorgen dat de procedure volgens de regels verliep. De procedure werkte ook in de hand dat er vriendjespolitiek bedreven werd en dat is in beperkte mate ook het geval geweest.

Uit het bovenstaande mag duidelijk zijn dat ik vond dat het wonen in de experimentele flats vele voordelen kende, maar er zat soms ook een stevig nadeel aan vast. Het was zo gebaseerd op goede contacten met je buren dat als het niet goed liep met je buren dan was het vaak ook heel vervelend. Je moest altijd door de hal naar je eigen voordeur en als dan je buren er gezellig zaten te borrelen en jij voelde je niet thuis dan bewoog je je schichtig naar je eigen voordeur. Dat was niet leuk en vaak verdwenen die mensen na enige tijd uit de flats. Maar dat is altijd een kleine minderheid geweest. Over de gehele linie is het wonen in de experimentele flats een geslaagd experiment.

Biem Lap
Bunnik